Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ELEANOR SHARPSTON
της 19ης Νοεμβρίου 2015[1]

Υπόθεση C-377/14

Ernst Georg Radlinger
Helena Radlingerová
κατά
FINWAY a.s.

[αίτηση του Krajský soud v Praze (Τσεχική Δημοκρατία)για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Οδηγία 93/13/ΕΟΚ — Οδηγία 2008/48/ΕΚ — Εθνικοί δικονομικοί κανόνες που διέπουν τις διαδικασίες αφερεγγυότητας — Υποχρέωση του εθνικού δικαστηρίου να ελέγξει αυτεπαγγέλτως ζητήματα σχετικά με τη νομοθεσία της Ένωσης για την προστασία του καταναλωτή στο πλαίσιο της διαδικασίας αφερεγγυότητας — Έννοια του όρου "συνολικό ποσό της πίστωσης" — Υπολογισμός του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου — Καταχρηστικές ρήτρες σε συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως — Εκτίμηση περί καταχρηστικότητας ποινικών ρητρών — Συνέπειες της διαπιστώσεως σωρευτικής καταχρηστικότητας»

1. Η διαδικασία της κύριας δίκης αφορά παρεμπίπτουσα αγωγή την οποία άσκησαν οφειλέτες στο πλαίσιο διαδικασίας αφερεγγυότητας[2]. Οι οφειλές που αποτελούν το αντικείμενο της ως άνω διαδικασίας πηγάζουν από την αδυναμία των οφειλετών να ανταποκριθούν σε υποχρεώσεις απορρέουσες από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως. Με την υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το Krajský soud v Praze (περιφερειακό δικαστήριο της Πράγας) ζητεί διευκρινίσεις ως προς το αν συμβιβάζονται με το δίκαιο της Ένωσης εθνικοί δικονομικοί κανόνες οι οποίοι διέπουν τη διαδικασία αφερεγγυότητας και δεν επιτρέπουν στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει αν οι οφειλέτες μπορούν να επικαλεστούν προς όφελός τους τους κανόνες προστασίας του καταναλωτή που θεσπίζονται με τις οδηγίες 93/13[3] και 2008/48[4]. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί ποια είναι η έκταση της υποχρεώσεως που υπέχει να εξετάσει *αυτεπαγγέλτως* τις συγκεκριμένες διατάξεις, αν οφείλει να λάβει υπόψη κατά την εκτίμησή του την υποχρέωση των πιστωτικών φορέων για παροχή πληροφοριών σύμφωνα με την οδηγία 2008/48, με ποιον τρόπο θα πρέπει να εξετάσει τις κυρώσεις που επιβάλλονται στο πλαίσιο της οδηγίας 93/13 και ποιες θα έπρεπε να είναι οι επιπτώσεως σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι οι κυρώσεις αυτές είναι, σωρευτικώς, καταχρηστικές.

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

2 — Εξ όσων συνάγω, στο τσεχικό δίκαιο, η έννοια «παρεμπίπτουσα αγωγή» σημαίνει αγωγή που ασκείται κατά τη διάρκεια διαδικασίας αφερεγγυότητας, της οποίας επιλαμβάνεται δικαστήριο στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής.

3 — Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ L 95, σ. 29).

4 — Οδηγία 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ L 133, σ. 66).

Νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οδηγία 93/13

2. Η οδηγία 93/13 αφορά τις καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις που συνάπτονται μεταξύ ενός επαγγελματία και ενός καταναλωτή [5]. Σκοπός της οδηγίας 93/13 είναι, μεταξύ άλλων, να διασφαλισθεί ότι στις συμβάσεις που συνάπτονται με τους καταναλωτές δεν περιλαμβάνονται καταχρηστικές ρήτρες και ότι οι αποκτώντες αγαθά ή υπηρεσίες προστατεύονται έναντι των καταχρήσεων ισχύος εκ μέρους του πωλητή ή του παρέχοντος υπηρεσίες, ιδίως δε έναντι των συμβάσεων προσχωρήσεως και του καταχρηστικού αποκλεισμού βασικών δικαιωμάτων στο πλαίσιο συνάψεως συμβάσεων [6]. Σε περίπτωση που ρήτρα συμβάσεως δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως θεωρείται καταχρηστική «όταν, παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση» [7]. Ρήτρες που έχουν συνταχθεί εκ των προτέρων και ο καταναλωτής, εκ των πραγμάτων, δεν έχει μπορέσει να επηρεάσει το περιεχόμενό τους θεωρούνται πάντοτε ότι δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής διαπραγματεύσεως κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1 [8]. Το παράρτημα της οδηγίας 93/13 περιέχει ενδεικτικό και μη εξαντλητικό κατάλογο ρητρών που είναι δυνατόν να κηρυχθούν καταχρηστικές [9], στον οποίο περιλαμβάνονται και όσες έχουν ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα να επιβάλλεται στον καταναλωτή που δεν εκτελεί τις υποχρεώσεις του δυσανάλογα υψηλή αποζημίωση [10].

3. Η καταχρηστικότητα συμβατικής ρήτρας πρέπει να «κρίνεται, αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή των υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση και όλες οι κατά τον χρόνο της σύναψης της σύμβασης περιστάσεις που περιέβαλαν την εν λόγω σύναψη, καθώς και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται» [11].

4. Τα κράτη μέλη πρέπει να προβλέπουν στα μέτρα μεταφοράς της οδηγίας 93/13 στην εσωτερική έννομη τάξη τους ότι «καταχρηστικές ρήτρες σύμβασης μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή, τηρουμένων των σχετικών όρων της εθνικής νομοθεσίας, δεν δεσμεύουν τους καταναλωτές, ενώ η σύμβαση εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλόμενους, εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις καταχρηστικές ρήτρες» [12].

5. Τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να μεριμνούν ώστε «προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές» [13].

5 — Άρθρο 1, παράγραφος 1.
6 — Τέταρτη και ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 93/13.
7 — Άρθρο 3, παράγραφος 1.
8 — Άρθρο 3, παράγραφος 2.
9 — Άρθρο 3, παράγραφος 3.
10 — Παράρτημα, σημείο 1, στοιχείο ε΄.
11 — Άρθρο 4, παράγραφος 1.
12 — Άρθρο 6, παράγραφος 1.
13 — Άρθρο 7, παράγραφος 1.

Οδηγία 2008/48

6. Η οδηγία 2008/48 [14] αποσκοπεί στην εναρμόνιση ορισμένων πτυχών των κανόνων που διέπουν τις συμβάσεις πιστώσεως με τους καταναλωτές [15]. Στην αιτιολογική σκέψη 10 διευκρινίζεται ότι, μολονότι το εύρος του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας 2008/48 καθορίζεται σαφώς με τους ορισμούς που η ίδια περιέχει, εντούτοις τα κράτη μέλη δύνανται να εφαρμόζουν, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, τις διατάξεις της οδηγίας σε ζητήματα που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της. Εν προκειμένω, κρίσιμοι είναι οι ακόλουθοι διακηρυττόμενοι στόχοι της οδηγίας 2008/48: η ανάπτυξη διαφανέστερης και αποτελεσματικότερης αγοράς καταναλωτικής πίστεως μέσα στην εσωτερική αγορά [16]· η επίτευξη πλήρους εναρμονίσεως παράλληλα με τη διασφάλιση υψηλού και ισοδύναμου επιπέδου προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης [17]· η διασφάλιση ότι οι συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως περιέχουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο, έτσι ώστε οι καταναλωτές να είναι σε θέση να λαμβάνουν τις αποφάσεις τους με πλήρη γνώση των πραγμάτων και να μπορούν να γνωρίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους στο πλαίσιο συμβάσεως πιστώσεως και [η διασφάλιση] ότι οι καταναλωτές έχουν πληροφόρηση όσον αφορά το συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο (στο εξής: ΣΕΠΕ) που ισχύει για τη χορήγηση της πιστώσεως το οποίο ισχύει σε όλη την Ένωση, ώστε να μπορούν να συγκρίνουν τα συγκεκριμένα ποσοστά [18].

7. Η οδηγία 2008/48 εφαρμόζεται στις συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως [19]. Ωστόσο, συμβάσεις «που εξασφαλίζονται είτε με υποθήκη είτε με άλλη παρόμοια εγγύηση που χρησιμοποιείται γενικά σε κράτος μέλος για ακίνητα περιουσιακά στοιχεία, ή που εξασφαλίζονται βάσει δικαιώματος σχετιζομένου με ακίνητα περιουσιακά στοιχεία» εξαιρούνται ρητώς από το πεδίο εφαρμογής της [20].

8. Το άρθρο 3 περιλαμβάνει τους ακόλουθους κρίσιμους ορισμούς:

«(γ) “σύμβαση πίστωσης”: σύμβαση δυνάμει της οποίας πιστωτικός φορέας χορηγεί ή υπόσχεται να χορηγήσει σε καταναλωτή πίστωση με τη μορφή προθεσμίας πληρωμής, δανείου ή οποιασδήποτε άλλης παρόμοιας χρηματοδοτικής διευκολύνσεως […]·

(ζ) “συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή”: το σύνολο των επιβαρύνσεων, συμπεριλαμβανομένων των τόκων, των προμηθειών, των φόρων και των κάθε άλλου είδους αμοιβών, που καλείται να πληρώσει ο καταναλωτής για τη σύμβαση πίστωσης και τα οποία γνωρίζει ο πιστωτικός φορέας […]·

(η) “συνολικό ποσό πληρωτέο από τον καταναλωτή”: το ποσό του συνολικού ύψους της πίστωσης και το συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή·

14 — Η οδηγία 2008/48 τροποποιήθηκε στη συνέχεια με την οδηγία 2011/90/ΕΕ της Επιτροπής, της 14ης Νοεμβρίου 2011, για την τροποποίηση του μέρους ΙΙ του παραρτήματος Ι της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου με το οποίο προβλέπονται πρόσθετα κριτήρια για τον υπολογισμό του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου (ΕΕ L 296, σ. 35). Ωστόσο, η οδηγία 2011/90 τέθηκε σε ισχύ μετά την ημερομηνία κατά την οποία συνήφθη η επίδικη σύμβαση καταναλωτικής πίστεως.

15 — Άρθρο 1.

16 — Αιτιολογικές σκέψεις 6 και 7.

17 — Αιτιολογική σκέψη 9.

18 — Αιτιολογικές σκέψεις 19 και 31.

19 — Άρθρο 2, παράγραφος 1.

20 — Άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α΄.

(θ) “συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο” [ΣΕΠΕ]: το συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή, εκφραζόμενο ως ετήσιο ποσοστό του συνολικού ποσού της πίστωσης, συμπεριλαμβανομένου, κατά περίπτωση, του κόστους, σύμφωνα με το άρθρο 19 παράγραφος 2 [21]·

[…]

ιβ) “συνολικό ποσό της πίστωσης”: το ανώτατο όριο ή το σύνολο των ποσών που διατίθενται βάσει σύμβασης πίστωσης·

[…]».

9. Το άρθρο 5 θεσπίζει την υποχρέωση για παροχή πληροφοριών στον καταναλωτή πριν από τη σύναψη συμβάσεως πιστώσεως. Μολονότι καθαυτή η συγκεκριμένη διάταξη δεν είναι κρίσιμη εν προκειμένω, εντούτοις το περιεχόμενο της ενημερώσεως για την οποία γίνεται λόγος στη διάταξη αυτή αντιστοιχεί στον κατάλογο πληροφοριών που πρέπει οπωσδήποτε να περιλαμβάνονται σε κάθε σύμβαση σύμφωνα με το άρθρο 10. Η τελευταία αυτή διάταξη απαιτεί οι συμβάσεις πιστώσεως να καταρτίζονται εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου. Όλα τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να λαμβάνουν από ένα αντίτυπο της συμβάσεως[22]. Στο άρθρο 10, παράγραφος 2, απαριθμούνται 22 διαφορετικές κατηγορίες πληροφοριών που πρέπει να προσδιορίζονται με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο σε κάθε τέτοια σύμβαση. Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει μεταξύ άλλων: «το συνολικό ποσό της πίστωσης και τους όρους που διέπουν τις αναλήψεις»[23].

10. Καθόσον η οδηγία 2008/48 εναρμονίζει συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως, απαγορεύεται στα κράτη μέλη να εισάγουν διατάξεις που παρεκκλίνουν και δίνουν στους καταναλωτές τη δυνατότητα να παραιτούνται των δικαιωμάτων που τους παραχωρούνται δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου που μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο την παρούσα οδηγία ή αντιστοιχούν σ’ αυτήν[24].

11. Τα κράτη μέλη οφείλουν να προβλέπουν αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κυρώσεις για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή της οδηγίας 2008/48[25].

Εθνικό δίκαιο

Διαδικασία αφερεγγυότητας

12. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι οι εθνικοί κανόνες που διέπουν τη διαδικασία αφερεγγυότητας εφαρμόζονται ως εξής.

21 — Το άρθρο 19, παράγραφος 1, προβλέπει ότι το ΣΕΠΕ πρέπει να υπολογίζεται σύμφωνα με τον μαθηματικό τύπο που εκτίθεται στο μέρος Ι του παραρτήματος Ι. Το άρθρο 19, παράγραφος 2, ορίζει ότι κατά τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ προσδιορίζεται το συνολικό κόστος της πιστώσεως χωρίς να συνυπολογίζονται ορισμένες χρεώσεις με τις οποίες επιβαρύνεται ο καταναλωτής, ενώ πρέπει να περιλαμβάνονται συγκεκριμένα άλλες επιβαρύνσεις. Εν προκειμένω, δεν ασκούν επιρροή οι λεπτομέρειες που αφορούν τα εν λόγω έξοδα και χρεώσεις και για τον λόγο αυτό δεν κρίνεται σκόπιμη η παράθεσή τους.

22 — Άρθρο 10, παράγραφος 1.

23 — Άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο δ’. Η έννοια των «αναλήψεων» δεν ορίζεται στην οδηγία 2008/48. Ο ορισμός του *Shorter Oxford English Dictionary* περιλαμβάνει κάθε «πράξη για τη συγκέντρωση χρημάτων μέσω δανείων· δανεισμός». Εξάλλου, ορισμένες φορές γίνεται αντιληπτή ως έννοια που αναφέρεται σε μια κατάσταση στην οποία είναι δυνατή η λήψη δανείου και η καταβολή των κεφαλαίων γίνεται στον δανειολήπτη με δόσεις.

24 — Άρθρο 22, παράγραφοι 1 και 2.

25 — Άρθρο 23.

13. Αφερέγγυος θεωρείται όποιος τελεί σε αδυναμία εξοφλήσεως των οικονομικών του υποχρεώσεων για περισσότερες από 30 ημέρες από την ημέρα που αυτές κατέστησαν ληξιπρόθεσμες. Οφειλέτης που δεν είναι έμπορος δύναται να προσφύγει στο πτωχευτικό δικαστήριο προκειμένου να επανεκτιμηθεί η κατάσταση αφερεγγυότητας και να περατωθεί με την αποκατάστασή του. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, το πτωχευτικό δικαστήριο δεν δύναται να ελέγξει το κύρος, το ύψος και τη σειρά κατατάξεως των αμφισβητούμενων απαιτήσεων, ακόμη και όταν ανακύπτουν ζητήματα που ρυθμίζονται από την οδηγία 93/13 ή 2008/48, εκτός εάν οι απαιτήσεις αυτές αμφισβητούνται από τον σύνδικο, από τον πιστωτικό φορέα ή, εξαιρετικώς, από τον ίδιο τον οφειλέτη. Ο ενδιαφερόμενος οφείλει προς τούτο να ασκήσει παρεμπίπτουσα αγωγή ενώπιον του πτωχευτικού δικαστηρίου.

14. Όταν το πτωχευτικό δικαστήριο αποφασίζει την περάτωση της αφερεγγυότητας διά αποκαταστάσεως, ο οφειλέτης δύναται να ασκήσει παρεμπίπτουσα αγωγή. Εάν η αγωγή αφορά εκτελεστή εγχειρόγραφη απαίτηση, το πτωχευτικό δικαστήριο έχει τη δυνατότητα να την εξετάσει. Ωστόσο, αυτό το οποίο μπορεί αποκλειστικώς να ελέγξει είναι αν η αξίωση έχει αποσβεστεί ή είναι παραγεγραμμένη [26]. Σύμφωνα με τους εθνικούς δικονομικούς κανόνες, το πτωχευτικό δικαστήριο δεν μπορεί να εξετάσει την ουσία μιας παρεμπίπτουσας αγωγής στον βαθμό που αφορά ενέγγυες απαιτήσεις [27].

Δίκαιο του καταναλωτή και καταναλωτική πίστη

15. Κατά το αιτούν δικαστήριο, κάθε νομική πράξη η οποία εκ του περιεχομένου ή του σκοπού της παραβαίνει ή παρακάμπτει τον νόμο ή αντιβαίνει στα χρηστά ήθη είναι άκυρη.

16. Οι συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως πρέπει να είναι γραπτές και ο πιστωτικός φορέας πρέπει να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, σε αυτές πληροφορίες σχετικές με το συνολικό ποσό της πιστώσεως και το ΣΕΠΕ με το οποίο αυτή επιβαρύνεται. Η μη συμμόρφωση προς τις συγκεκριμένες απαιτήσεις δεν καθιστά άκυρη τη σύμβαση στο σύνολό της [28]. Ωστόσο, σε περίπτωση που καταναλωτής επικαλεστεί το γεγονός αυτό σε βάρος πιστωτικού φορέα, τότε η σύμβαση που συνάπτεται με τον καταναλωτή θεωρείται ότι υπόκειται στο προεξοφλητικό επιτόκιο που ίσχυε κατά τον χρόνο υπογραφής της συμβάσεως και δημοσιεύθηκε από την Εθνική Τράπεζα της Τσεχίας, και κάθε ρύθμιση αφορώσα άλλες καταβολές συνεπεία της συμβάσεως είναι άκυρη [29].

17. Ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται σε συμβάσεις που συνάπτονται με καταναλωτές οι οποίες, κατά παράβαση της υποχρεώσεως καλής πίστεως, επιφέρουν σε βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών είναι άκυρες [30].

Πραγματικά περιστατικά, διαδικασία και προδικαστικά ερωτήματα

18. Στις 29 Αυγούστου 2011, ο E. Radlinger και η H. Radlingerová (στο εξής: Radlingers ή καταναλωτές ή οφειλέτες) υπέγραψαν σύμβαση καταναλωτικής πίστεως με τη Smart Hypo (στο εξής: πιστωτικός φορέας). Σύμφωνα με τη σύμβαση αυτή, η Smart Hypo χορήγησε πίστωση ποσού 1 170 000 τσέχικων κορωνών (CZK) (43 205 ευρώ) [31]. Ως αντάλλαγμα οι Radlingers συμφώνησαν να καταβάλουν το ποσό των 2 958 000 CZK (109 231 ευρώ) σε 120 μηνιαίες δόσεις των 24 375 CZK

26 — Τέτοια απαίτηση αντιμετωπίζεται ως εάν να αμφισβητείτο από τον σύνδικο (άρθρο 410, παράγραφοι 2 και 3, του νόμου 182/2006 περί πτωχεύσεως και τρόπων περατώσεως αυτής, όπως τροποποιήθηκε με τον νόμο 185/2013, στο εξής: πτωχευτικός νόμος).

27 — Άρθρο 160, παράγραφος 4, του πτωχευτικού νόμου.

28 — Άρθρο 6, παράγραφος 1, του νόμου 145/20120 περί καταναλωτικής πίστεως, παράρτημα 3 του νόμου αυτού.

29 — Άρθρο 8 του νόμου περί καταναλωτικής πίστεως.

30 — Άρθρα 55, παράγραφος 2, και 56 του Αστικού Κώδικα.

31 — Παρατίθενται κατά προσέγγιση τα αντίστοιχα ποσά σε ευρώ σύμφωνα με την τρέχουσα ισοτιμία συναλλάγματος. Κατά τους υπολογισμούς μου, υφίσταται μια μικρή δυσκολία στον υπολογισμό. Εάν η συμφωνία ήταν η καταβολή 120 x 24 375 CZK, τότε το σύνολο των μηνιαίων καταβολών ανήρχετο σε 2 925 000 CZK, και, επομένως, δεν περιελάμβανε το ποσό των 33 000 CZK (1 219 ευρώ).

(900 ευρώ) πληρωτέες την 20ή ημέρα εκάστου μηνός (πλην της πρώτης δόσεως η οποία έπρεπε να καταβληθεί στις 31 Αυγούστου 2011 και εξόδων ύψους 33 000 CZK: τα ποσά αυτά εξαιρούνταν από το αρχικό ποσό της πιστώσεως). Το ποσό των 2 958 000 CZK προκύπτει ως ακολούθως: (i) αρχικό κεφάλαιο 1 170 000 CZK· (ii) ετήσιο επιτόκιο 10 % επί του αρχικού κεφαλαίου καθόλη τη διάρκεια της συμβάσεως καταναλωτικής πίστεως (το οποίο επίσης ισούται με 1 170 000 CZK)· (iii) οφειλόμενη αμοιβή του πιστωτικού φορέα ποσού 585 000 CZK (21 602 ευρώ) και (iv) τα προμνησθέντα έξοδα [32]. Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα καταβολών, για το χρονικό διάστημα από 31 Αυγούστου 2011 έως 20 Ιουλίου 2017 οι καταβολές των Radlingers θα καταλογίζονταν για την αποπληρωμή εξόδων, τοκοχρεολυσίων και αμοιβής. Μόνο μετά την 73η δόση θα ξεκινούσαν να αποπληρώνουν το αρχικό κεφάλαιο. Το ΣΕΠΕ ανερχόταν σε ποσοστό 28,9 % [33].

19. Ταυτοχρόνως, οι Radlingers ανέλαβαν να εγγυηθούν την αποπληρωμή του δανείου ως εξής: (i) με εγγραφή υποθήκης επί της πρώτης κατοικίας και της ακίνητης περιουσίας τους· (ii) με ασφαλιστική κάλυψη της περιουσίας αυτής κατά τρόπο ώστε, σε περίπτωση επελεύσεως του ασφαλιστικού κινδύνου, το ποσό αποζημιώσεως να καταβληθεί απευθείας στον πιστωτικό φορέα και (iii) με την υπογραφή συμβολαιογραφικής πράξεως που περιείχε όρο σχετικά με τον άμεσα απαιτητό χαρακτήρα της οφειλής.

20. Πέραν του νομίμου επιτοκίου υπερημερίας, οι Radlingers ανέλαβαν στη σύμβαση πιστώσεως την υποχρέωση να καταβάλουν στον πιστωτικό φορέα ποινική ρήτρα ύψους 0,2 % επί του αρχικού κεφαλαίου για κάθε ημέρα ή μέρος ημέρας μη καταβολής του ποσού του αρχικού κεφαλαίου, των εξόδων του πιστωτικού φορέα ή των τόκων. Για την περίπτωση που η υπερημερία ξεπερνά τον ένα μήνα, συμφώνησαν, εξάλλου, να πληρώσουν εφάπαξ ποινική ρήτρα ύψους 117 000 CZK (4 320 ευρώ) και κατ' αποκοπήν ποσό ύψους 50 000 CZK (1 846 ευρώ) έναντι των εξόδων στα οποία θα υποβληθεί ο πιστωτικός φορέας προς αναζήτηση των οφειλόμενων ποσών, στα οποία δεν περιλαμβάνονται τα έξοδα διαιτησίας, τα δικαστικά έξοδα ή τα έξοδα νομικής εκπροσωπήσεως [34].

21. Αν οι Radlingers καθίσταντο υπερήμεροι ως προς την αποπληρωμή της πιστώσεως ή σε περίπτωση που ο πιστωτικός φορέας διαπίστωνε ότι κατά το στάδιο που οι Radlingers υπέβαλαν την αίτηση για χορήγηση πιστώσεως είχαν προσκομίσει ψευδή ή κατάφωρα παραμορφωμένα στοιχεία ή είχαν αποκρύψει ουσιώδεις πληροφορίες, ο πιστωτικός φορέας μπορούσε να απαιτήσει αμέσως την εξόφληση του αρχικού ποσού πιστώσεως πλέον των σχετικών εξόδων που προβλέπονταν στη σύμβαση. Επιπλέον, θα έπρεπε να καταβληθούν οι ποινικές ρήτρες και οι νόμιμοι τόκοι.

22. Στις 27 Σεπτεμβρίου 2011, ο πιστωτικός φορέας γνωστοποίησε προς τους Radlingers ότι του είχαν αποκρύψει το γεγονός ότι η περιουσία τους είχε αποτελέσει κατά το παρελθόν αντικείμενο κατασχέσεως. Η κατάσχεση αφορούσε ποσό 4 285 CZK (158 ευρώ). Παρά ταύτα, ο πιστωτικός φορέας τούς κάλεσε για τον λόγο αυτό να εξοφλήσουν ολοσχερώς την οφειλή τους. Με έγγραφο της 19ης Νοεμβρίου 2012, ο πιστωτικός φορέας επανέλαβε την απαίτησή του υποστηρίζοντας ότι οι καταβολές των Radlingers στο πλαίσιο της συμβάσεως πιστώσεως δεν ήταν τακτικές και εμπρόθεσμες. Ωστόσο, κατά το αιτούν δικαστήριο, οι Radlingers δεν ήταν υπερήμεροι μέχρι τον Δεκέμβριο 2012.

23. Στη συνέχεια, όλες οι αξιώσεις της Smart Hypo εκχωρήθηκαν στη FINWAY a.s. (στο εξής: FINWAY ή πιστωτικός φορέας), εναγομένη της κύριας δίκης.

32 — Τα στοιχεία (ii), (iii) και (iv) αναφέρονται στο εξής ως «σχετικά έξοδα» πιστώσεως.

33 — Στο αιτούν δικαστήριο, ως το μόνο αρμόδιο να κρίνει επί της ουσίας, απόκειται να επαληθεύσει τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ. Με δεδομένα τα ποσά τα οποία αναφέρονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και τους ορισμούς του άρθρου 3, στοιχεία ζ', η', θ' και ιβ', της οδηγίας 2008/48, δεν γίνεται αντιληπτό πώς ακριβώς υπολογίζεται ότι το ΣΕΠΕ ανέρχεται σε ποσοστό 28,9 %.

34 — Τα εν λόγω ποσά αναφέρονται συνολικώς στο εξής ως «ποινικές ρήτρες».

24. Το αιτούν δικαστήριο, με απόφασή του στις 26 Απριλίου 2013, κήρυξε σε πτώχευση τους Radlingers, όρισε σύνδικο και κάλεσε τους δανειστές να αναγγείλουν τις απαιτήσεις τους. Στις 23 Μαΐου 2013, η FINWAY ανήγγειλε στο πλαίσιο της διαδικασίας αφερεγγυότητας δύο ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις. Η πρώτη απαίτηση ήταν ενέγγυα, ύψους 3 045 991 CZK (112 480 ευρώ). Η δεύτερη απαίτηση ήταν εγχειρόγραφη, ποσού 1 359 540 CZK (50 204 ευρώ) και προέκυψε από την ποινική ρήτρα ύψους 0,2 % που κατέπεσε για κάθε ημέρα της περιόδου από 23 Σεπτεμβρίου 2011 έως 25 Απριλίου 2013.

25. Στις 3 Ιουλίου 2013, οι Radlingers, κατά το στάδιο επαληθεύσεως των απαιτήσεων, αναγνώρισαν ότι οι απαιτήσεις σε βάρος τους ήταν ληξιπρόθεσμες, αμφισβήτησαν ωστόσο το ύψος της ενέγγυας όσο και της εγχειρόγραφης απαιτήσεως, ισχυριζόμενοι ότι οι όροι της αρχικής συμβάσεως πιστώσεως ήταν αντίθετοι προς τα χρηστά ήθη. Υποστηρίζουν ότι το ποσό το οποίο θα έπρεπε να υποχρεωθούν να καταβάλουν [1 496 801 CZK (55 272,70 ευρώ)] είναι σημαντικά κατώτερο του ποσού των απαιτήσεων που ανήγγειλε η FINWAY. Ο σύνδικος δεν αμφισβήτησε την αξίωση της FINWAY.

26. Με την από 23 Ιουλίου 2013 απόφασή του, το αιτούν δικαστήριο ενέκρινε την από κοινού αποκατάσταση των Radlingers με την κατάρτιση χρονοδιαγράμματος αποπληρωμής. Την επόμενη ημέρα, οι Radlingers κατέθεσαν παρεμπίπτουσα αγωγή με την οποία ζήτησαν να κηρυχθούν μη νόμιμες οι αναγγελθείσες απαιτήσεις της FINWAY, για τον λόγο ότι αντιβαίνουν στα χρηστά ήθη.

27. Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι σύμφωνα με τους εθνικούς κανόνες που διέπουν τη διαδικασία αφερεγγυότητας δεν δύναται να εξετάσει την ουσιαστική βασιμότητα της παρεμπίπτουσας αγωγής των Radlingers. Οι κανόνες αυτοί ορίζουν ότι τέτοια αγωγή μπορεί να ασκηθεί μόνον όταν το πτωχευτικό δικαστήριο κάνει δεκτό το αίτημα να περατωθεί η αφερεγγυότητα του οφειλέτη με την αποκατάστασή του. Εν προκειμένω, το εθνικό δίκαιο ουδόλως επιτρέπει στους Radlingers να ασκήσουν παρεμπίπτουσα αγωγή αναφορικά με την ενέγγυα απαίτηση. Ως εκ τούτου, η αγωγή τους πρέπει να απορριφθεί κατά το σκέλος αυτό. Ωστόσο, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, ο οφειλέτης έχει τη δυνατότητα να ασκήσει παρεμπίπτουσα αγωγή όσον αφορά την εγχειρόγραφη απαίτηση.

28. Προκειμένου να αποφανθεί επί της παρεμπίπτουσας αγωγής των Radlingers, το Krajský soud v Praze ζητεί την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως επί των ερωτημάτων που συνοψίζονται κατωτέρω:

1) Αντιτίθενται το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 και το άρθρο 22, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48, ή οι λοιπές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης για την προστασία του καταναλωτή στους εθνικούς κανόνες δικαίου οι οποίοι στο πλαίσιο της πτωχευτικής νομοθεσίας:

   — δίνουν τη δυνατότητα στο δικαστήριο να επαληθεύσει το κύρος, το ύψος και τη σειρά κατατάξεως των απαιτήσεων σε βάρος οφειλέτη που είναι καταναλωτής μόνον κατόπιν ασκήσεως παρεμπίπτουσας αγωγής από τον σύνδικο, από τον πιστωτικό φορέα ή από τον οφειλέτη;

   — δίνουν τη δυνατότητα σε τέτοιου είδους οφειλέτη να υποβάλει αίτημα επαληθεύσεως των αναγγελθεισών απαιτήσεων των πιστωτικών φορέων (i) μόνον στις περιπτώσεις όπου γίνεται δεκτό το αίτημα να περατωθεί η αφερεγγυότητα με την αποκατάστασή του, (ii) μόνο σε σχέση με τις εγχειρόγραφες απαιτήσεις και (iii), όταν πρόκειται για απαιτήσεις που έχουν βεβαιωθεί ως ληξιπρόθεσμες με απόφαση της αρμόδιας αρχής, μόνον για να προβάλει ότι η αξίωση έχει αποσβεστεί ή είναι παραγεγραμμένη;

2. Στο πλαίσιο διαδικασίας αφερεγγυότητας που αφορά απορρέουσες από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως απαιτήσεις, οφείλει το δικαστήριο να λαμβάνει υπόψη αυτεπαγγέλτως (ακόμη κι όταν ο καταναλωτής δεν προβάλλει οποιαδήποτε αντίρρηση) την παράλειψη του πιστωτικού φορέα να παράσχει τις πληροφορίες που απαιτούνται δυνάμει του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48, και να κηρύξει τις συμβατικές ρυθμίσεις άκυρες σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο;

Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ή στο δεύτερο ερώτημα:

3. Έχουν άμεσο αποτέλεσμα οι συγκεκριμένες διατάξεις των ως άνω οδηγιών και κατά πόσο μπορούν να έχουν άμεση εφαρμογή, με δεδομένο ότι το δικαστήριο, προβαίνοντας αυτεπαγγέλτως σε επαλήθευση, διαρρηγνύει την οριζόντια σχέση μεταξύ καταναλωτή και προμηθευτή αγαθών ή παρέχοντος υπηρεσίες;

4. Ποιο είναι το "συνολικό ποσό της πίστωσης" σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, εδάφιο δ', της οδηγίας 2008/48 και ποια είναι τα "ποσά αναλήψεων" στον τύπο για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ που διατυπώνεται στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής, όταν (i) σε σύμβαση που συνάπτεται με καταναλωτή, τυπικά προσδιορίζεται μεν ορισμένο χρηματικό ποσό που πρέπει να χορηγηθεί αλλά (ii) συμφωνείται ότι οι αξιώσεις του πιστωτικού φορέα λόγω και για την αποπληρωμή της (-ων) πρώτης (-ων) δόσεως (-ν) θα συμψηφιστούν με το ποσό αυτό, ώστε τα συμψηφιζόμενα ποσά ουδέποτε καταβάλλονται στην πραγματικότητα στον καταναλωτή αλλά παραμένουν διαρκώς στη διάθεση του πιστωτικού φορέα; Επηρεάζεται ο υπολογισμός του ΣΕΠΕ από τον συνυπολογισμό των συγκεκριμένων ποσών;

5. Προκειμένου να εκτιμηθεί αν οι ποινικές ρήτρες είναι καταχρηστικές κατά την έννοια του σημείου 1, στοιχείο ε', του παραρτήματος της οδηγίας 93/13, πρέπει να αξιολογηθεί το σωρευτικό αποτέλεσμα όλων των συγκεκριμένων ρητρών της συμβάσεως, ανεξαρτήτως του αν ο πιστωτικός φορέας επιμένει ότι πρέπει να καταβληθούν ολοσχερώς ή του κατά πόσον ορισμένες εξ αυτών μπορεί να θεωρηθούν άκυρες κατά το εθνικό δίκαιο, ή μήπως πρέπει να αξιολογηθούν απλώς και μόνο οι κυρώσεις οι οποίες όντως απαιτούνται ή μπορούν πράγματι να απαιτηθούν;

6. Σε περίπτωση που οι συμβατικές κυρώσεις κριθούν καταχρηστικές, πρέπει να μην εφαρμοστούν όλες οι επιμέρους κυρώσεις οι οποίες (συνολικά μόνον εξεταζόμενες) οδήγησαν το δικαστήριο στο συμπέρασμα ότι το ποσό της αποζημιώσεως ήταν δυσανάλογα υψηλό κατά την έννοια του σημείου 1, στοιχείο ε', του παραρτήματος της οδηγίας 93/13, ή απλώς ορισμένες μόνον από αυτές (και, στην περίπτωση αυτή, βάσει ποιών);

29. Οι Radlingers, η FINWAY, η Τσεχική και η Πολωνική Κυβέρνηση καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση στις 15 Ιουλίου 2015, η Γερμανία και η Επιτροπή ανέπτυξαν προφορικώς τις παρατηρήσεις τους.

Εκτίμηση

Πρώτο προδικαστικό ερώτημα

30. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατά πόσο συνάδουν με το δίκαιο της Ένωσης, και συγκεκριμένα με τις οδηγίες 93/13 και 2008/48, εθνικοί κανόνες δικαίου οι οποίοι διέπουν τη διαδικασία αφερεγγυότητας με αντικείμενο απορρέουσα από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως οφειλή και: (i) υποχρεώνουν τον οφειλέτη να ασκήσει παρεμπίπτουσα αγωγή στο πλαίσιο της κύριας διαδικασίας αφερεγγυότητας προκειμένου να ελεγχθεί το κύρος, το ύψος ή η σειρά κατατάξεως των απαιτήσεων· (ii) περιορίζουν το δικαίωμά του προς υποβολή αιτήματος επαληθεύσεως των απαιτήσεων αυτών. Εμμέσως, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατά πόσον οι συγκεκριμένοι κανόνες συνάδουν με τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας [35].

35 — Απόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν τους δικονομικούς κανόνες ή τις προϋποθέσεις για την άσκηση των ενδίκων βοηθημάτων που αποσκοπούν στην κατοχύρωση της προστασίας που παρέχει το δίκαιο της Ένωσης (αρχή της εθνικής διαδικαστικής αυτονομίας). Η εν λόγω αρχή υπόκειται στην προϋπόθεση ότι οι συγκεκριμένοι κανόνες δεν είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν τα παρόμοια ένδικα βοηθήματα του εσωτερικού δικαίου (αρχή της ισοδυναμίας) και ότι δεν καθιστούν πρακτικά αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που παρέχει η έννομη τάξη της Ένωσης στους καταναλωτές (αρχή της αποτελεσματικότητας)· βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψη 46) και ERSTE Bank Hungary (C-32/14, EU:C:2015:637, σκέψη 51).

31. Η ανάλυση εκκινεί από τη θεώρηση του ζητήματος σε σχέση με την οδηγία 93/13, η οποία θεσπίζει σύστημα προστασίας και αποτροπής των καταναλωτών από το να δεσμεύονται από καταχρηστικές ρήτρες και απαιτεί από τα κράτη μέλη να διασφαλίζουν την ύπαρξη κατάλληλων και αποτελεσματικών μέσων προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτουν καταναλωτές[36]. Δεν αμφισβητείται το γεγονός ότι οι Radlingers είναι καταναλωτές όπως και ότι ο πιστωτικός φορέας είναι επαγγελματίας κατά την έννοια της οδηγίας.

32. Όσον αφορά την αρχή της ισοδυναμίας, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ότι το δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται της διαδικασίας αφερεγγυότητας δεν δύναται να ελέγξει το κύρος, το ύψος και τη σειρά κατατάξεως των αμφισβητούμενων απαιτήσεων, εκτός εάν το ενδιαφερόμενο πρόσωπο —ο σύνδικος, ο πιστωτικός φορέας ή όπως εν προκειμένω ο οφειλέτης— ασκήσει παρεμπίπτουσα αγωγή. Τούτο ισχύει ακόμη κι αν η διαδικασία αφερεγγυότητας αφορά οφειλές που απορρέουν από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δεν διαθέτει στοιχεία από τα οποία να προκύπτει ότι εθνικοί δικονομικοί κανόνες που απαιτούν από οφειλέτη να ασκήσει παρεμπίπτουσα αγωγή —προκειμένου, για παράδειγμα, να αμφισβητήσει το κύρος της αξιώσεως πιστωτικού φορέα για τον λόγο ότι η σύμβαση από την οποία πηγάζει η συγκεκριμένη αξίωση δεν συμβιβάζεται με τους ενωσιακούς κανόνες προστασίας του καταναλωτή— είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν τα παρόμοια ένδικα βοηθήματα του εσωτερικού δικαίου.

33. Όσον αφορά την αρχή της αποτελεσματικότητας, κατά πάγια νομολογία, κάθε περίπτωση στην οποία τίθεται το ζήτημα αν εθνικός δικονομικός κανόνας καθιστά αδύνατη ή εξόχως δυσχερή την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης πρέπει να εξετάζεται λαμβανομένης υπόψη της θέσεως της διατάξεως αυτής στην όλη διαδικασία, της εξελίξεως της διαδικασίας και των ιδιαιτεροτήτων της ενώπιον των διαφόρων εθνικών αρχών[37]. Υπό το πρίσμα αυτό, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, κατά περίπτωση, οι αρχές που αποτελούν τη βάση του εθνικού δικαιοδοτικού συστήματος, όπως η προστασία των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως, η αρχή της ασφάλειας δικαίου και η εύρυθμη διεξαγωγή της διαδικασίας[38].

34. Υπό το πρίσμα των κρίσιμων εν προκειμένω εθνικών δικονομικών κανόνων, ανακύπτει το ζήτημα αν είναι πρακτικά αδύνατο ή υπέρμετρα δυσχερές για το πτωχευτικό δικαστήριο να ελέγξει το κύρος, το ύψος και τη σειρά κατατάξεως των απαιτήσεων που πηγάζουν από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως και αν οι κανόνες αυτοί καθιστούν υπέρμετρα δυσχερές για κάποιον οφειλέτη καταναλωτή να αμφισβητήσει μια αναγγελθείσα απαίτηση.

35. Το αιτούν δικαστήριο αναφέρει ότι, σύμφωνα με τους εν λόγω κανόνες, δεν είναι δυνατό να ελεγχθεί, στο πλαίσιο της παρεμπίπτουσας διαδικασίας, η νομιμότητα της πρώτης απαιτήσεως (ποσού 3 045 991 CZK), καθώς πρόκειται για ενέγγυα απαίτηση. Το δικαστήριο δικαιούται να εξετάσει την παρεμπίπτουσα αγωγή μόνον όσον αφορά τη δεύτερη απαίτηση (ποσού 1 359 540 CZK), δεδομένου ότι πρόκειται για εκτελεστή εγχειρόγραφη απαίτηση. Ωστόσο, η εξέταση αυτή υπόκειται σε σημαντικούς περιορισμούς. Παρόμοιες εγχειρόγραφες απαιτήσεις μπορούν να ελεγχθούν μόνον ως προς το κύρος, το ύψος και τη σειρά κατατάξεως και οι οφειλέτες μπορούν να τις αμφισβητούν ισχυριζόμενοι αποκλειστικώς ότι η αξίωση έχει αποσβεστεί ή παραγραφεί[39].

36 — Βλ. άρθρο 6, παράγραφος 1, και άρθρο 7 της οδηγίας 93/13. Βλ., περαιτέρω, διάταξη Pohotovosť (C-76/10, EU:C:2010:685, σκέψη 41).

37 — Βλ., πιο πρόσφατα, απόφαση Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Στις προτάσεις μου στη συγκεκριμένη υπόθεση, πρότεινα μια κάπως διαφορετική διατύπωση: «[...] πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η θέση του ειδικότερου κανόνα στην όλη διαδικασία και η εξέλιξη και οι ιδιαιτερότητες αυτής, ως σύνολο στοιχείων, ενώπιον των διάφορων εθνικών αρχών [...]». Προτάσεις γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Faber (C-497/13, EU:C:2014:2403, σημείο 59).

38 — Βλ. απόφαση Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, σκέψη 39 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

39 — Βλ. σημεία 10 έως 15 των παρουσών προτάσεων.

36. Οι ιδιαιτερότητες αυτές των κανόνων έχουν ως αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατο για οφειλέτες όπως οι Radlingers να αμφισβητούν ενέγγυες απαιτήσεις. Ειδικότερα, οσάκις ενέγγυες απαιτήσεις αφορούν οφειλές που πηγάζουν από συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως, δεν είναι δυνατό να αμφισβητηθεί ούτε το κύρος της απαιτήσεως ούτε ο υπολογισμός του οφειλόμενου ποσού. Το ερώτημα κατά πόσον η σύμβαση από την οποία πηγάζει η οφειλή συνάδει με τους ενωσιακούς κανόνες προστασίας του καταναλωτή είναι θεμελιώδους σημασίας για την αντιμετώπιση των δύο αυτών ζητημάτων. Σε περίπτωση που δεν τηρούνται οι κανόνες προστασίας του καταναλωτή, τότε, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, οι ρήτρες της συμβάσεως που θεμελιώνουν την οφειλή θεωρούνται καταχρηστικές και δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή. Ωστόσο, εθνικοί κανόνες όπως οι επίμαχοι στο πλαίσιο της κύριας δίκης δεν επιτρέπουν στο επιληφθέν δικαστήριο να διενεργήσει τον αναγκαίο έλεγχο και απαγορεύουν στον ίδιο τον οφειλέτη να ασκήσει αγωγή.

37. Τούτο δείχνει να μη συνάδει με την αρχή της αποτελεσματικότητας.

38. Όσον αφορά τις εκτελεστές εγχειρόγραφες απαιτήσεις, φαίνεται, αν όχι αδύνατο, τουλάχιστον υπέρμετρα δυσχερές για τους οφειλέτες να αμφισβητήσουν τη νομιμότητα τέτοιων απαιτήσεων υποστηρίζοντας ότι η γενεσιουργός αιτία της πτωχευτικής οφειλής (η σύμβαση καταναλωτικής πίστεως) δεν συνάδει με τους κανόνες προστασίας του καταναλωτή που θεσπίζει η Ένωση. Μολονότι οι οφειλέτες έχουν όντως τη δυνατότητα να ασκήσουν παρεμπίπτουσες αγωγές προκειμένου να αμφισβητήσουν το κύρος, το ύψος και τη σειρά κατατάξεως των απαιτήσεων αυτών (το τελευταίο δεν φαίνεται να είναι κρίσιμο εν προκειμένω), εντούτοις οι λόγοι τους οποίους μπορούν να προβάλλουν για τον σκοπό αυτό είναι περιορισμένοι. Οι σχετικοί εθνικοί κανόνες δεν δίνουν στο δικαστήριο τη δυνατότητα να εξετάσει το κύρος ή το ύψος των απαιτήσεων που πηγάζουν από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως, ενώ οι οφειλέτες περιορίζονται στο να προβάλλουν απλώς ότι οι αξιώσεις έχουν αποσβεστεί ή είναι παραγεγραμμένες. Φρονώ ότι τέτοιου είδους κανόνες εμποδίζουν κατ' αποτέλεσμα τους οφειλέτες από το να αμφισβητήσουν το κύρος ή το ύψος των εγχειρόγραφων απαιτήσεων οσάκις οι απαιτήσεις αυτές θεμελιώνονται σε ρήτρες οι οποίες απαγορεύονται ρητώς από την οδηγία 93/13 [40].

39. Ως εκ τούτου, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι η οδηγία 93/13 πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι αντίκειται σε εθνικούς δικονομικούς κανόνες όπως είναι οι υπό εξέταση στην υπό κρίση υπόθεση της κύριας δίκης οι οποίοι: (i) δεν επιτρέπουν σε πτωχευτικό δικαστήριο, όταν κρίνει παρεμπίπτουσα αγωγή, να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το κύρος, το ύψος και τη σειρά κατατάξεως εκτελεστών εγχειρόγραφων απαιτήσεων που πηγάζουν από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως· (ii) δεν επιτρέπουν στο δικαστήριο αυτό να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τη νομιμότητα ενέγγυας απαιτήσεως· και (iii) καθιστούν αδύνατο και/ή υπέρμετρα δυσχερές για έναν οφειλέτη που έχει την ιδιότητα του καταναλωτή να αμφισβητήσει εκτελεστή εγχειρόγραφη απαίτηση, όταν οι απαιτήσεις αυτές πηγάζουν από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως, μολονότι το πτωχευτικό δικαστήριο διαθέτει όλα τα προς τούτο αναγκαία νομικά και πραγματικά στοιχεία.

40. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί ακόμα να διευκρινιστεί αν οι επίμαχοι εθνικοί δικονομικοί κανόνες αντιβαίνουν και στο άρθρο 22, παράγραφος 2, τη οδηγίας 2008/48. Είμαι της γνώμης ότι παρέλκει η απάντηση στο συγκεκριμένο σκέλος του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος. Το άρθρο 22, παράγραφος 2, απαιτεί από τα κράτη μέλη να εξασφαλίζουν ότι οι καταναλωτές δεν μπορούν να παραιτούνται των δικαιωμάτων που τους παραχωρούνται δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου που μεταφέρουν στο εθνικό δίκαιο την εν λόγω οδηγία ή αντιστοιχούν σ' αυτήν. Εν προκειμένω, δεν προκύπτει κάποιο σχετικό στοιχείο από την εξέταση των εθνικών δικονομικών κανόνων που περιγράφονται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και αφορούν τη δυνατότητα του καταναλωτή να παραιτείται των δικαιωμάτων του κατά την έννοια του άρθρου 22, παράγραφος 2. Εξάλλου, δεν υπάρχει καμία απολύτως ένδειξη στην εξιστόρηση των πραγματικών περιστατικών εκ μέρους του

40 — Βλ. άρθρο 3, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχείο ε', της οδηγίας 93/13.

αιτούντος δικαστηρίου ότι οι Radlingers παραιτήθηκαν των δικαιωμάτων που τους παραχωρήθηκαν δυνάμει των διατάξεων του εθνικού δικαίου που μεταφέρουν στην εσωτερική έννομη τάξη τη συγκεκριμένη οδηγία. Προκύπτει, συνεπώς, ότι το άρθρο 22, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48 ουδόλως σχετίζεται με το ζήτημα αν οι επίμαχοι εθνικοί κανόνες παραβιάζουν τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας και για τον λόγο αυτό δεν πρέπει να εφαρμοσθούν.

Δεύτερο προδικαστικό ερώτημα

41. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο θέτει δύο ζητήματα. Πρώτον, είναι υποχρεωμένα τα εθνικά δικαστήρια να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως κατά πόσον πιστωτικός φορέας παρέλειψε να παράσχει τις πληροφορίες που απαριθμούνται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48, ακόμη κι όταν ο ίδιος ο οφειλέτης δεν επικαλείται τον λόγο αυτό; Δεύτερον, σε περίπτωση που ο πιστωτικός φορέας παρέλειψε όντως να συμμορφωθεί προς την υποχρέωση παροχής πληροφοριών, καθιστά το γεγονός αυτό άκυρη τη σύμβαση πιστώσεως όπως προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο;

42. Πριν εξεταστούν τα ζητήματα αυτά κρίνεται αναγκαίο να υπογραμμιστεί ότι, σύμφωνα με την επίδικη στο πλαίσιο της κύριας δίκης σύμβαση καταναλωτικής πίστεως, οι Radlingers συμφώνησαν να λάβουν εγγυημένο δάνειο και ότι η συνακόλουθη διαδικασία αφερεγγυότητας αφορά *δύο απαιτήσεις* που σχετίζονται με την οφειλή αυτή. Η εξόφληση της πρώτης απαιτήσεως (3 045 991 CZK) διασφαλίζεται με τρεις τρόπους, συμπεριλαμβανομένης ενυπόθηκης εγγυήσεως. Η δεύτερη απαίτηση (1 359 540 CZK) προκύπτει από τις ποινικές ρήτρες που κατέπεσαν σύμφωνα με τη σύμβαση πιστώσεως κατόπιν υπερημερίας των Radlingers.

43. Η σύμβαση πιστώσεως καθαυτή εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/48 και όχι οι απορρέουσες οφειλές ή αξιώσεις του πιστωτικού φορέα. Ωστόσο, οι συμβάσεις πιστώσεως οι οποίες εξασφαλίζονται με υποθήκη αποκλείονται ρητώς από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/48 (άρθρο 2, παράγραφος 2, στοιχείο α′). Η Επιτροπή αναφέρει στις παρατηρήσεις της ότι οι εθνικές διατάξεις για τη μεταφορά της οδηγίας έχουν ευρύτερο πεδίο εφαρμογής έναντι του άρθρου 2 της οδηγίας 2008/48, καθώς καλύπτουν και συμβάσεις πιστώσεως που εξασφαλίζονται με υποθήκη. Η θέση αυτή δεν είναι ασύμβατη προς τους σκοπούς της οδηγίας 2008/48. Τα κράτη μέλη μπορούν να διατηρούν ή να θεσπίζουν διατάξεις εθνικής νομοθεσίας, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, αντίστοιχες προς όλες ή προς ορισμένες από τις διατάξεις της οδηγίας 2008/48, που να καλύπτουν τις συμβάσεις πιστώσεως που δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας [41].

44. Επιπλέον, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της θεσπιζόμενης στο άρθρο 267 προδικαστικής διαδικασίας, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει την αναγκαιότητα για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως και το λυσιτελές των προδικαστικών ερωτημάτων [42]. Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει την αίτηση που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η αιτούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το ζήτημα είναι υποθετικής φύσεως ή, επίσης, όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του έχουν υποβληθεί [43]. Τούτο, ωστόσο, δεν συμβαίνει εν προκειμένω. Από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι η ερμηνεία του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48 δεν μπορεί να είναι λυσιτελής προς επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης όσον αφορά την πρώτη απαίτηση [44].

41 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 10 της οδηγίας 2008/48, η οποία παρατίθεται στο σημείο 6 των παρουσών προτάσεων, και απόφαση SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, σκέψεις 40 έως 43).

42 — Απόφαση SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, σκέψη 48).

43 — Απόφαση SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, σκέψη 49).

44 — Απόφαση SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, σκέψη 50) και διάταξη Pohotovosť (C-76/10, EU:C:2010:685, σκέψεις 33 έως 35).

45. Η επίμαχη στο πλαίσιο της κύριας δίκης εθνική νομοθεσία πρέπει, ως εκ τούτου, να εφαρμοστεί σύμφωνα με την οδηγία 2008/48 όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο.

46. Στην υπό κρίση υπόθεση, το αν και κατά πόσον η σύμβαση πιστώσεως από την οποία απορρέει η ενέγγυα οφειλή δεν υπαγόταν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2008/48 ελλείψει εφαρμοστικών κανόνων της Τσεχικής Δημοκρατίας και το αν οι εγχειρόγραφες οφειλές διέπονταν από τη συγκεκριμένη οδηγία ουδόλως επηρεάζουν την ανάλυση. Ως εκ τούτου, είναι προτιμότερο να παραμείνουν εκκρεμή τα ζητήματα αυτά προκειμένου να κριθούν μελλοντικώς στο πλαίσιο συναφούς υποθέσεως.

47. Επισημαίνεται εξάλλου ότι το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 2008/48 περιλαμβάνει κατάλογο από 22 κατηγορίες πληροφοριών οι οποίες πρέπει να εξειδικεύονται σε μια σύμβαση πιστώσεως. Είναι απαραίτητο να εξετασθεί αν τα εθνικά δικαστήρια θα έπρεπε να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως αν παρέχονται οι πληροφορίες που αφορούν καθεμία από τις κατηγορίες αυτές;

48. Το κανονιστικό πλαίσιο της οδηγίας 2008/48 προβλέπει την υποχρέωση παροχής πληροφοριών προς τους καταναλωτές τόσο πριν από τη σύναψη της συμβάσεως καταναλωτικής πίστεως όσο και κατά τη σύναψη της συμβάσεως καθαυτήν[45]. Οι πληροφορίες που απαριθμούνται στο άρθρο 10 («Πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στη σύμβαση πίστωσης») αντανακλούν τα 19 είδη πληροφοριών που μνημονεύονται στο άρθρο 5 («Παροχή πληροφοριών πριν από τη σύναψη της σύμβασης»), ενώ αμφότερες οι διατάξεις έχουν ως σκοπό να διασφαλίζουν την πλήρη ενημέρωση του καταναλωτή[46].

49. Το αιτούν δικαστήριο ζητεί διευκρινίσεις ως προς το κατά πόσον τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εξετάζουν αυτεπαγγέλτως αν έχει ικανοποιηθεί η απαίτηση του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ', ήτοι η υποχρέωση να πληροφορείται ο καταναλωτής «το συνολικό ποσό της πίστωσης και [τους] όρο[υς] που διέπουν τις αναλήψεις». Οφείλει το εθνικό δικαστήριο να λάβει υπόψη την παράλειψη του πιστωτικού φορέα να παράσχει ό,τι το αιτούν δικαστήριο περιγράφει ως «ακριβείς πληροφορίες» ως προς το συνολικό ποσό της πιστώσεως; Σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά της παρούσας υποθέσεως, μολονότι η σύμβαση πιστώσεως ορίζει ένα ποσό πιστώσεως το οποίο πρέπει να καταβληθεί στον καταναλωτή, εντούτοις, δυνάμει της συμβάσεως, τα έξοδα του δανειστή (για παράδειγμα, έξοδα διαδικασίας και έξοδα για την αποπληρωμή πρώτης δόσεως τοκοχρεολυσίων) πρέπει να συμψηφιστούν με το ποσό του δανείου και τα ποσά που αντιστοιχούν στα έξοδα αυτά ουδέποτε καταβάλλονται στην πραγματικότητα στον καταναλωτή. Όταν στο συνολικό ποσό της πιστώσεως περιλαμβάνονται και τέτοιου είδους έξοδα, το ΣΕΠΕ είναι χαμηλότερο από όσο είναι όταν τέτοια έξοδα δεν περιλαμβάνονται στο ποσό το οποίο καταβάλλεται στην πραγματικότητα[47]. Για τον λόγο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατά πόσον είναι υποχρεωμένο να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την παράλειψη του πιστωτικού φορέα να παράσχει πληροφορίες ως προς το συνολικό ποσό της πιστώσεως, όπως επιτάσσει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ'.

50. Το ζήτημα αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης: σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο διαπιστώσει ότι ο καταναλωτής δεν ενημερώθηκε ως προς το συνολικό ποσό της πιστώσεως, θα ισχύσει διαφορετικό προεξοφλητικό επιτόκιο και άλλες ρυθμίσεις θα θεωρηθούν άκυρες[48].

51. Το Δικαστήριο έχει κατ' επανάληψη υπογραμμίσει ότι τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να εφαρμόζουν αυτεπαγγέλτως συγκεκριμένες διατάξεις της ενωσιακής νομοθεσίας για την προστασία του καταναλωτή. Η απαίτηση αυτή «είχε ως δικαιολογητική βάση την εκτίμηση ότι το σύστημα προστασίας που θεσπίζουν οι οδηγίες αυτές στηρίζεται στην ιδέα ότι ο καταναλωτής βρίσκεται σε

45 — Βλ. σημείο 9 των παρουσών προτάσεων.

46 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 19 και 31 της οδηγίας 2004/48.

47 — Βλ. σημεία 60 επ. των παρουσών προτάσεων, όπου εξετάζεται το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα.

48 — Βλ. σημείο 17 των παρουσών προτάσεων.

ασθενέστερη θέση έναντι του επαγγελματία όσον αφορά τόσο την εξουσία διαπραγματεύσεως όσο και το επίπεδο πληροφορήσεως και ότι υφίσταται μη αμελητέος κίνδυνος να μην προβάλει ο καταναλωτής, λόγω μεταξύ άλλων άγνοιας, τον κανόνα δικαίου που προορίζεται για την προστασία του» [49]. Το Δικαστήριο έχει εφαρμόσει τις αρχές αυτές (για παράδειγμα) εξετάζοντας το απορρέον από το άρθρο 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ [50] δικαίωμα του καταναλωτή να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα και σε σχέση με το δικαίωμα του καταναλωτή να παραιτηθεί από σύμβαση που συνάπτεται εκτός εμπορικού καταστήματος [51]. Στην υπόθεση Faber [52], στην οποία το ζήτημα που τέθηκε αφορούσε το κατά πόσον στο πλαίσιο συμβάσεως πωλήσεως ενός αυτοκινήτου ο πωλητής οφείλει στον αγοραστή εγγύηση, το εθνικό δικαστήριο ζήτησε διευκρινίσεις ως προς το αν είχε την υποχρέωση να εξετάσει αυτεπαγγέλτως την ιδιότητα του αγοραστή ως καταναλωτή κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 1999/44/ΕΚ [53], παρά το γεγονός ότι η F. Faber δεν επικαλέστηκε την ιδιότητα αυτή στο πλαίσιο της δίκης που εκκρεμούσε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων.

52. Φρονώ ότι οι ίδιες αρχές μπορούν κάλλιστα να εφαρμοστούν προκειμένου να εκτιμηθεί κατά πόσον εθνικοί δικονομικοί κανόνες όπως οι επίμαχοι στο πλαίσιο της κύριας δίκης καθιστούν την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης αδύνατη ή υπέρμετρα δυσχερή. Εν ολίγοις: συμβιβάζονται με την αρχή της αποτελεσματικότητας οι συγκεκριμένοι εθνικοί κανόνες [54];

53. Όπως προκύπτει από την εκ μέρους του αιτούντος δικαστηρίου περιγραφή των δικονομικών κανόνων που διέπουν τη διαδικασία αφερεγγυότητας, τα εθνικά δικαστήρια δεν έχουν τη δυνατότητα να εκτιμήσουν αν οι πιστωτικοί φορείς έχουν τηρήσει την υποχρέωσή τους να παράσχουν στους οφειλέτες καταναλωτές τις πληροφορίες που απαιτούνται από το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ′. Επίσης, προκύπτει ότι οι Radlingers δεν μπορούσαν να θέσουν οι ίδιοι το ζήτημα αυτό.

54. Οι καταναλωτές χρειάζονται τις πληροφορίες που εξειδικεύονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ′: (i) προκειμένου να είναι σε θέση να αξιολογούν το ποσό το οποίο καλούνται να πληρώσουν για την πίστωση που λαμβάνουν· (ii) προκειμένου να διαπιστώσουν αν μπορούν να επιτύχουν καλύτερη συμφωνία με άλλον πιστωτικό φορέα· και (iii) προκειμένου να οργανώσουν την προσωπική οικονομική τους κατάσταση έτσι ώστε να αποφευχθούν οι απαγορεύσεις και οι δυσάρεστες συνέπειες που η πτωχευτική κατάσταση συνεπιφέρει. Τα στοιχεία αυτά συμφωνούν με τους σκοπούς της οδηγίας 2008/48 που είναι, μεταξύ άλλων, η εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή και η εγκαθίδρυση γνήσιας εσωτερικής αγοράς [55]. Πληροφορίες σχετικές με το συνολικό ποσό της πιστώσεως είναι κρίσιμες για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ στο πλαίσιο μιας συμβάσεως καταναλωτικής πίστεως [56]. Ίσως, όμως, ενδιαφέρουν πολύ πιο άμεσα τον καταναλωτή οι όροι που διέπουν τις αναλήψεις: πόσα χρήματα πρόκειται να έχει στη διάθεσή του βάσει της συμβάσεως πιστώσεως;

55. Εφόσον εθνικοί δικονομικοί κανόνες στερούν από καταναλωτή που κατέστη οφειλέτης τη δυνατότητα να επικαλεστεί την παράλειψη πιστωτικού φορέα να του παράσχει πληροφορίες σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ′, ο οφειλέτης αυτός στερείται της προστασίας που του παρέχει η οδηγία 2008/48.

49 — Βλ. απόφαση Faber (C-497/13, EU:C:2015:357 σκέψη 42 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

50 — Οδηγία του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν την καταναλωτική πίστη (ΕΕ L 42, σ. 48). Βλ., περαιτέρω, απόφαση Rampion και Godard (C-429/05, EU:C:2007:575, σκέψεις 60 έως 65).

51 — Βλ. απόφαση Martín Martín (C-227/08, EU:C:2009:792).

52 — Βλ. αποφάσεις Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, σκέψεις 45 έως 57) και Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, σκέψη 46).

53 — Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Μαΐου 1999, σχετικά με ορισμένες πτυχές της πώλησης και των εγγυήσεων καταναλωτικών αγαθών (ΕΕ L 171, σ. 12).

54 — Βλ. υποσημείωση 35 των παρουσών προτάσεων.

55 — Βλ. αιτιολογικές σκέψεις 6, 7, 8 και 9 της οδηγίας 2008/48.

56 — Ως ΣΕΠΕ ορίζεται το συνολικό κόστος της πιστώσεως εκφραζόμενο ως ετήσιο ποσοστό του ποσού αυτού· βλ., περαιτέρω, άρθρο 3, στοιχείο θ′, της οδηγίας 2008/48.

56. Το κατά πόσον οι πληροφορίες αυτές όντως παρασχέθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας είναι κάτι το οποίο θα μπορούσε να επηρεάσει πράγματι τη νομιμότητα της αξιώσεως του πιστωτικού φορέα, όπως επίσης και την έκταση της ευθύνης του οφειλέτη. Αν το επιληφθέν δικαστήριο δεν μπορεί να ελέγξει το ζήτημα αυτό, τότε στερείται της δυνατότητας να κρίνει και το αν οι απορρέουσες από τη σύμβαση καταναλωτικής πίστεως αξιώσεις εμπίπτουν στο (ευρύτερο) πεδίο εφαρμογής των εκτελεστικών της οδηγίας 2008/48 κανόνων. Ούτε επίσης μπορεί να εφαρμόσει τους εθνικούς κανόνες που επιβάλλουν κυρώσεις όταν ο πιστωτικός φορέας παραλείπει να παράσχει πληροφορίες περί του συνολικού ποσού της πιστώσεως και τους όρους που διέπουν τις πιστωτικές αναλήψεις. Οι συγκεκριμένοι εθνικοί κανόνες μπορεί να οδηγήσουν σε περιορισμό, ή ακόμα και σε εξάλειψη, της ευθύνης του καταναλωτή.

57. Προκύπτει, συνεπώς, ότι εκείνοι οι εθνικοί δικονομικοί κανόνες που δεν επιτρέπουν στο εθνικό δικαστήριο να ελέγξει αν έχει ικανοποιηθεί η απαίτηση του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/48 αποδυναμώνουν την αποτελεσματικότητα της προστασίας που παρέχεται με την οδηγία αυτή. Εθνικό δικαστήριο πρέπει να έχει τη δυνατότητα να διενεργεί τον συγκεκριμένο έλεγχο αυτεπαγγέλτως και, όπου αυτό απαιτείται, να επιβάλλει κυρώσεις σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο σε περίπτωση μη συμμορφώσεως προς την απαίτηση αυτή [57].

58. Κατά συνέπεια, συμπεραίνω ότι το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι, οσάκις εθνικό δικαστήριο επιλαμβάνεται διαδικασίας αφερεγγυότητας που αφορά σύμβαση καταναλωτικής πίστεως, το δικαστήριο αυτό οφείλει να ελέγχει αυτεπαγγέλτως αν ο πιστωτικός φορέας έχει παράσχει προς τον οφειλέτη τις προβλεπόμενες από τη συγκεκριμένη διάταξη πληροφορίες και να επιβάλλει τις σχετικές κυρώσεις του εθνικού δικαίου στις περιπτώσεις που δεν τηρήθηκε η συγκεκριμένη υποχρέωση [58].

Τέταρτο προδικαστικό ερώτημα

59. Σε περιπτώσεις όπου σε σύμβαση καταναλωτικής πίστεως προσδιορίζεται μεν ορισμένο χρηματικό ποσό που πρέπει να χορηγηθεί, αλλά συμφωνείται ότι οι αξιώσεις του πιστωτικού φορέα λόγω αμοιβής και για την αποπληρωμή της (-ων) πρώτης (-ων) δόσεως (-ν) θα συμψηφιστούν με το ποσό αυτό, με συνέπεια τα συμψηφιζόμενα ποσά ουδέποτε να καταβάλλονται στην πραγματικότητα στον καταναλωτή αλλά να παραμένουν διαρκώς στη διάθεση του πιστωτικού φορέα: (i) ποιο είναι το «συνολικό ποσό της πίστωσης» κατά την έννοια του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/48· (ii) ποιο είναι «το ποσό της ανάληψης» στον τύπο για τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής· και (iii) επηρεάζεται ο υπολογισμός του ΣΕΠΕ από τον συνυπολογισμό των συγκεκριμένων ποσών;

57 — Στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να διακριβώσει αν οι κυρώσεις είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές κατά την έννοια του άρθρου 23 της οδηγίας 2008/48. Προκύπτει από τα στοιχεία που παρατίθενται στο σημείο 17 των παρουσών προτάσεων ότι τούτο συμβαίνει εν προκειμένω.

58 — Βλ. απόφαση Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, σκέψη 59 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

60. Ως «συνολικό ποσό της πίστωσης» ορίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, «[...] το ανώτατο όριο ή το σύνολο των ποσών που διατίθενται βάσει σύμβασης πίστωσης». Ωστόσο, το κείμενο της οδηγίας 2008/48 δεν αναφέρει αν στο ποσό αυτό περιλαμβάνονται, πλέον του ποσού του δανείου το οποίο λαμβάνει στην πραγματικότητα ο καταναλωτής, επιβαρύνσεις όπως είναι τα έξοδα λόγω διαχειρίσεως και καταβολής των πρώτων τοκοχρεωλυτικών δόσεων, τα οποία παραμένουν στη διάθεση του πιστωτικού φορέα και ουδέποτε καταβάλλονται στην πραγματικότητα στον καταναλωτή· ή εάν έχει την έννοια ότι το ποσό το οποίο χορηγείται στον καταναλωτή δεν περιλαμβάνει τέτοια έξοδα [59].

61. Η Επιτροπή, η Τσεχική Δημοκρατία, η Γερμανία και η Πολωνία δεν αμφισβητούν ότι το συνολικό ποσό της πιστώσεως ορίζεται με τον δεύτερο τρόπο. Οι εν λόγω μετέχοντες στη διαδικασία συμφωνούν ακόμα και ως προς το ότι αν, αντιθέτως, το συνολικό ποσό της πιστώσεως οριζόταν έτσι ώστε να προστίθενται τέτοια έξοδα στο ποσό το οποίο στην πραγματικότητα χορηγείται στον οφειλέτη, τούτο θα έχει ως αποτέλεσμα ένα ΣΕΠΕ το οποίο θα είναι μικρότερο από αυτό που θα προέκυπτε αν ο υπολογισμός γινόταν βάσει του χορηγούμενου στον καταναλωτή ποσού αφαιρουμένων των εξόδων. Ούτε οι Radlingers ούτε η FINWAY διατύπωσαν παρατηρήσεις επί του σημείου αυτού.

62. Είμαι της γνώμης ότι η προφανής σημασία της εκφράσεως «[...] το σύνολο των ποσών που *διατίθενται* βάσει σύμβασης πίστωσης» [60] είναι «το ποσό του δανείου αφαιρουμένων των εξόδων του δανειστή». Τούτο σημαίνει το ποσό το οποίο χορηγείται στην πραγματικότητα στον καταναλωτή και, ως εκ τούτου, τίθεται στη διάθεσή του προς χρήση. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί, εξάλλου, στο ποσό αναλήψεως στον τύπο υπολογισμού του ΣΕΠΕ του παραρτήματος Ι της οδηγίας 2008/48.

63. Η ερμηνεία αυτή είναι συνεπής με την όλη οικονομία της οδηγίας 2008/48 στο μέτρο που το άρθρο 3, στοιχείο η′, ορίζει ως «συνολικό ποσό πληρωτέο από τον καταναλωτή» το «ποσό του συνολικού ύψους της πίστωσης και το συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή». Εάν το «ποσό του συνολικού ύψους της πίστωσης» περιελάμβανε έξοδα όπως οι καταβολές τοκοχρεολυσίων και τα έξοδα διαχειρίσεως, τα στοιχεία αυτά θα υπολογίζονταν διπλά για τον καθορισμό του συνολικού ποσού πληρωτέου από τον καταναλωτή —μία κατά τον υπολογισμό του «συνολικού ποσού της πίστωσης» και ξανά κατά τον υπολογισμό του συνολικού κόστους της πιστώσεως για τον καταναλωτή όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 3, στοιχείο ζ′. Τούτο, όμως, θα καθιστούσε ασυνεπές το σύστημα της οδηγίας.

64. Τα έξοδα τα οποία ενδέχεται να κληθεί να πληρώσει καταναλωτής στο πλαίσιο συμβάσεως πιστώσεως μπορεί να διαφέρουν ως προς τη φύση τους, ενώ οι πιστωτικοί φορείς μπορεί να τα υπολογίζουν χρησιμοποιώντας διαφορετικές μεθόδους και μεταβλητές [61]. Αν κατά τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ λαμβάνονταν υπόψη τέτοια στοιχεία, τούτο θα μπορούσε να θίξει τους στόχους της οδηγίας 2008/48 για διασφάλιση της διαφάνειας και συγκρισιμότητας των προσφορών πιστώσεως. Όπου οι επιβαρύνσεις δεν υπολογίζονται επί τη βάσει ομοιόμορφων κανόνων, το να συνυπολογίζονται στο «συνολικό ποσό της πίστωσης» καθιστά στην πραγματικότητα δυσχερή αν όχι αδύνατη κάθε σύγκριση. Τέτοιου είδους έξοδα, επομένως, δεν θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον υπολογισμό του ΣΕΠΕ προκειμένου να διασφαλίζονται, ακριβώς, η διαφάνεια και η συγκρισιμότητα.

59 — Η Επιτροπή προσφέρει ένα παράδειγμα στη σελίδα 11, υποσημείωση 12, του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής με τίτλο «Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής για την εφαρμογή της οδηγίας 2008/48/ΕΚ (οδηγία περί καταναλωτικής πίστεως) σχετικά με τα έξοδα και συνολικό ετήσιο πραγματικό επιτόκιο» SWD(2012) 128 τελικό (στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2008/48/ΕΚ). Πιστωτικός φορέας παρέχει πίστωση ποσού 5 000 ευρώ, συμφωνεί ωστόσο με τον καταναλωτή ότι τα έξοδα που ανέρχονται σε ύψος 100 ευρώ πρόκειται να εξοφληθούν από το συνολικό ποσό και όχι από άλλες οικονομικές πηγές του καταναλωτή. Ο καταναλωτής, επομένως, έχει στην πλήρη διάθεσή του ποσό πιστώσεως ύψους 5 000 ευρώ μείον το ποσό των 100 ευρώ, ήτοι 4 900 ευρώ. Η Επιτροπή θεωρεί το τελευταίο αυτό ποσό ως το συνολικό ποσό της πιστώσεως όπως αυτό ορίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48.

60 — Η υπογράμμιση δική μου.

61 — Βλ. κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2008/48/ΕΚ, σ. 5.

65. Τέλος, υπογραμμίζεται μετ' επιτάσεως ότι η οδηγία 2008/48 αποτελεί μέτρο πλήρους εναρμονίσεως [62]. Είναι, επομένως, απαραίτητο να ερμηνεύονται ομοιόμορφα από όλα τα κράτη μέλη τόσο το «συνολικό ποσό της πίστωσης» όσο και τα ποσά που υπολογίζονται στις αναλήψεις προκειμένου να εφαρμοστεί ο τύπος του παραρτήματος Ι.

66. Φρονώ, επομένως, ότι το «συνολικό ποσό της πίστωσης» του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της οδηγίας 2008/48 αναφέρεται σε ποσά που διατίθενται στον καταναλωτή βάσει συμβάσεως πιστώσεως κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο ιβ', τουτέστιν στα ποσά τα οποία καταβάλλονται στην πραγματικότητα από τον πιστωτικό φορέα στον καταναλωτή και τίθενται, ως εκ τούτου, στη διάθεσή του προς χρήση, αφαιρουμένου κάθε είδους εξόδων που οφείλονται στον πιστωτικό φορέα. Το ποσό αναλήψεως στον τύπο υπολογισμού του ΣΕΠΕ του παραρτήματος Ι της οδηγίας ταυτίζεται με το σύνολο του ποσού της πιστώσεως.

Τρίτο προδικαστικό ερώτημα

67. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν οι διατάξεις των οδηγιών 93/13 και 2008/48 έχουν άμεσο αποτέλεσμα, λαμβανομένου ιδιαιτέρως υπόψη του γεγονότος ότι η κύρια δίκη έχει ως αντικείμενο μια «οριζόντια» διαφορά μεταξύ ιδιωτών.

68. Φρονώ ότι το ζήτημα αυτό είναι άνευ σημασίας.

69. Οι διατάξεις αμφοτέρων των οδηγιών έχουν μεταφερθεί στην εσωτερική έννομη τάξη. Για κανέναν από τους μετέχοντες στη διαδικασία, επομένως, δεν ανακύπτει ζήτημα επικλήσεως του άμεσου αποτελέσματος τους.

70. Αφής στιγμής η διαφορά της κύριας δίκης έχει ανακύψει μεταξύ καταναλωτή και παρόχου, κανένας διάδικος δεν μπορεί να επικαλείται το άμεσο αποτέλεσμα είτε της οδηγίας 93/13 είτε της οδηγίας 2008/48. Πάντως, κατά πάγια νομολογία, το εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί διαφοράς μεταξύ ιδιωτών και μόνον, υποχρεούται, όταν εφαρμόζει τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου, να λαμβάνει υπόψη το σύνολο των κανόνων του εθνικού δικαίου και να τους ερμηνεύει, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του γράμματος καθώς και του σκοπού της εφαρμοστέας στον τομέα αυτό οδηγίας, προκειμένου να καταλήξει σε λύση σύμφωνη προς τον σκοπό που αυτή επιδιώκει [63].

Πέμπτο και έκτο προδικαστικό ερώτημα

71. Με το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί καθοδήγηση ως προς την ερμηνεία του σημείου 1, στοιχείο ε', του παραρτήματος της οδηγίας 93/13. Με το έκτο προδικαστικό ερώτημα, ζητεί να διευκρινιστεί αν συμβατικές κυρώσεις, όπως οι εν προκειμένω επίμαχες, είναι καταχρηστικές κατά την έννοια της οδηγίας και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, κατά πόσον τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να αποκλείσουν την εφαρμογή όλων αυτών των ρητρών ή ορισμένων μόνον από αυτές. Θα συνεξετάσω τα δύο αυτά ζητήματα.

72. Σύμφωνα με το σημείο 1, στοιχείο ε', του παραρτήματος της οδηγίας 93/13, ρήτρες που έχουν σκοπό ή αποτέλεσμα να επιβάλλουν στον καταναλωτή που δεν εκτελεί τις υποχρεώσεις του δυσανάλογα υψηλή αποζημίωση είναι καταχρηστικές κατά την έννοια της οδηγίας και, ως εκ τούτου, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 1, δεν είναι δεσμευτικές για τον καταναλωτή.

62 — Βλ. αιτιολογική σκέψη 9.

63 — Βλ., για παράδειγμα, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Rampion και Godard (C-429/05, EU:C:2007:199, σημεία 31 έως 33) και απόφαση Faber (C-497/13, EU:C:2015:357, σκέψη 33).

73. Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τα άρθρα 3, παράγραφος 1, και 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 ορίζουν τα γενικά κριτήρια βάσει των οποίων είναι δυνατό να κριθεί αν συμβατικές ρήτρες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας είναι καταχρηστικές. Εντός αυτού του κανονιστικού πλαισίου, απόκειται στο εθνικό δικαστήριο να κρίνει κατά πόσο μια συγκεκριμένη ρήτρα είναι καταχρηστική κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1[64]. Κατάλληλα κριτήρια για την αξιολόγηση της καταχρηστικότητας είναι μεταξύ άλλων η σχέση ισχύος της χρηματοοικονομικής εταιρίας σε σύγκριση με τη διαπραγματευτική δύναμη του καταναλωτή και το κατά πόσον οι ποινικές ρήτρες, ως συνταχθείσες εκ των προτέρων, δεν αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεως με τους Radlingers, οι οποίοι εκ των πραγμάτων, επομένως, δεν μπόρεσαν να επηρεάσουν το περιεχόμενό τους[65].

74. Είναι απαραίτητη η αξιολόγηση του σωρευτικού αποτελέσματος όλων των σχετικών ρητρών που περιέχονται στη σύμβαση πιστώσεως, καθόσον, εάν δεν αμφισβητηθούν δικαστικώς με επιτυχία, τυγχάνουν εφαρμογής. (Ο καταναλωτής, ωστόσο, ενδέχεται να μη γνωρίζει ότι μπορεί να αμφισβητήσει αυτού του είδους τις ρήτρες ή να μην έχει τη δυνατότητα να ενεργήσει προς αυτήν την κατεύθυνση είτε λόγω κόστους είτε επειδή δεν του το επιτρέπουν εθνικοί δικονομικοί κανόνες.)

75. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 93/13 προβλέπει ρητώς ότι σύμβαση μεταξύ επαγγελματία και καταναλωτή εξακολουθεί να δεσμεύει τους συμβαλλομένους «σύμφωνα με τους ίδιους όρους» εάν μπορεί να υπάρξει και χωρίς τις «καταχρηστικές ρήτρες». Επομένως, «τα εθνικά δικαστήρια οφείλουν να αφήνουν ανεφάρμοστες τις καταχρηστικές ρήτρες ώστε να μην παράγουν δεσμευτικά αποτελέσματα έναντι των καταναλωτών, χωρίς ωστόσο τα δικαστήρια αυτά να έχουν την εξουσία να αναθεωρούν το περιεχόμενο των ρητρών αυτών»[66]. Προκύπτει, συνεπώς, ότι σε περίπτωση που ποινικές ρήτρες είναι καταχρηστικές κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, τα εθνικά δικαστήρια θα πρέπει να απαγορεύουν *όλες* και όχι μόνον ορισμένες από τις ρήτρες αυτές.

76. Δεδομένης της φύσεως και της σπουδαιότητας του δημοσίου συμφέροντος που συνίσταται στην προστασία των καταναλωτών δυνάμει της οδηγίας 93/13, τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να προβλέπουν κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα «προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές» (άρθρο 7, παράγραφος 1). Αν τα εθνικά δικαστήρια είχαν την εξουσία να αναθεωρήσουν το περιεχόμενο των καταχρηστικών ρητρών που περιλαμβάνονται σε τέτοιες συμβάσεις, τούτο (παραδόξως) θα καθιστούσε ενδεχομένως δυσχερέστερη την επίτευξη του μακροπρόθεσμου σκοπού του άρθρου 7 της οδηγίας, «δεδομένου ότι θα αποδυνάμωνε το αποτρεπτικό αποτέλεσμα που έχει ως προς τους επαγγελματίες η κατηγορηματική απαγόρευση εφαρμογής τέτοιων καταχρηστικών ρητρών στους καταναλωτές»[67].

77. Σε περίπτωση που εθνικό δικαστήριο διαπιστώσει ότι ποινικές ρήτρες που περιλαμβάνονται σε σύμβαση είναι καταχρηστικές κατά την έννοια του σημείου 1, στοιχείο ε′, του παραρτήματος της οδηγίας 93/13, πρέπει το δικαστήριο αυτό να εξετάσει το σωρευτικό αποτέλεσμα όλων αυτών των ρητρών αντί να περιορίσει την αξιολόγησή του σε εκείνες μόνον τις ρήτρες για τις οποίες ο δανειστής επιμένει ότι θα πρέπει να ικανοποιηθούν ή μήπως να αγνοήσει μόνον όσες θεωρούνται άκυρες από τη σκοπιά του εθνικού δικαίου;

78. Είμαι της γνώμης ότι είναι απαραίτητο να αξιολογηθεί το σωρευτικό αποτέλεσμα των ποινικών ρητρών.

64 — Βλ. απόφαση Asbeek Brusse και de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, σκέψη 55 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

65 — Άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13, βλ., επίσης, διάταξη Pohotovosť (C-76/10, EU:C:2010:685, σκέψεις 57 έως 59).

66 — Βλ. απόφαση Asbeek Brusse και de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, σκέψεις 56 και 57 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

67 — Βλ. απόφαση Asbeek Brusse και de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, σκέψη 58).

79. Πρώτον, η θέση αυτή συνάδει προς τους σκοπούς της οδηγίας 93/13, μεταξύ των οποίων είναι η εξάλειψη της πρακτικής να περιλαμβάνονται καταχρηστικές ρήτρες στις συμβάσεις καταναλωτικής πίστεως και η διασφάλιση της προστασίας των καταναλωτών από καταχρήσεις ισχύος εκ μέρους των πωλητών ή των επαγγελματιών οι οποίοι απολαύουν ισχυρότερης διαπραγματευτικής θέσεως συγκρινόμενοι με τον καταναλωτή [68]. Δεύτερον, συνάδει προς το άρθρο 7, παράγραφος 1, της οδηγίας 93/13 ότι θα πρέπει να αποκλείεται η εφαρμογή των ρητρών αυτών στο σύνολό τους προκειμένου να αποθαρρύνονται οι επαγγελματίες και ειδικότερα οι πιστωτικοί φορείς στον ευαίσθητο από πολιτικής και οικονομικής απόψεως τομέα της καταναλωτικής πίστεως από το να περιλαμβάνουν τέτοιας φύσεως ρήτρες στις συμβάσεις πιστώσεως. Τούτο ισχύει ιδίως όταν οι ρήτρες αυτές είναι τυποποιημένες και δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο διαπραγματεύσεως.

80. Συμπεραίνω, επομένως, ότι για τους σκοπούς των άρθρων 3 και 4 της οδηγίας 93/13 και του σημείου 1, στοιχείο ε′, του παραρτήματος Ι αυτής, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει κατά πόσον το σωρευτικό αποτέλεσμα όλων των ποινικών ρητρών που περιλαμβάνονται σε σύμβαση καταναλωτικής πίστεως επιβάλλει σε καταναλωτή να πληρώσει δυσανάλογα υψηλό ποσό αποζημιώσεως, ακόμα και όταν ο δανειστής δεν αξιώνει ότι θα πρέπει να ικανοποιηθούν πλήρως όλες αυτές οι ρήτρες ή ακόμα και όταν ορισμένες ποινικές ρήτρες πρέπει να θεωρηθούν άκυρες από τη σκοπιά του εθνικού δικαίου. Όταν διαπιστώνεται ότι τέτοιες ρήτρες είναι καταχρηστικές, η εφαρμογή τους ως προς τον καταναλωτή θα πρέπει να αποκλείεται στο σύνολό τους.

Πρόταση

81. Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως εξής στα προδικαστικά ερωτήματα που υπέβαλε το Krajský soud v Praze:

— Η οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1003, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι αντίκειται σε εθνικούς δικονομικούς κανόνες όπως είναι οι υπό εξέταση στην υπό κρίση υπόθεση της κύριας δίκης οι οποίοι: (i) δεν επιτρέπουν σε πτωχευτικό δικαστήριο, όταν κρίνει παρεμπίπτουσα αγωγή, να εξετάσει αυτεπαγγέλτως το κύρος, το ύψος και τη σειρά κατατάξεως εκτελεστών εγχειρόγραφων απαιτήσεων που πηγάζουν από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως· (ii) δεν επιτρέπουν στο δικαστήριο αυτό να εξετάσει αυτεπαγγέλτως τη νομιμότητα ενέγγυας απαιτήσεως· και (iii) καθιστούν αδύνατο και/ή υπέρμετρα δυσχερές για έναν οφειλέτη που έχει την ιδιότητα του καταναλωτή να αμφισβητήσει εκτελεστή εγχειρόγραφη απαίτηση, όταν οι απαιτήσεις αυτές πηγάζουν από σύμβαση καταναλωτικής πίστεως, μολονότι το πτωχευτικό δικαστήριο διαθέτει όλα τα προς τούτο αναγκαία νομικά και πραγματικά στοιχεία.

— Το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου, έχει την έννοια ότι, οσάκις εθνικό δικαστήριο επιλαμβάνεται διαδικασίας αφερεγγυότητας που αφορά σύμβαση καταναλωτικής πίστεως, το δικαστήριο αυτό οφείλει να ελέγχει αυτεπαγγέλτως αν ο πιστωτικός φορέας έχει παράσχει προς τον οφειλέτη τις προβλεπόμενες από τη συγκεκριμένη διάταξη πληροφορίες και να επιβάλλει τις σχετικές κυρώσεις του εθνικού δικαίου στις περιπτώσεις που δεν τηρήθηκε η συγκεκριμένη υποχρέωση.

— Το «συνολικό ποσό της πίστωσης» του άρθρου 10, παράγραφος 2, στοιχείο δ′, της οδηγίας 2008/48 αναφέρεται σε ποσά που διατίθενται στον καταναλωτή βάσει συμβάσεως πιστώσεως κατά την έννοια του άρθρου 3, στοιχείο ιβ′, τουτέστιν τα ποσά τα οποία καταβάλλονται στην πραγματικότητα από τον πιστωτικό φορέα στον καταναλωτή και τίθενται, ως εκ τούτου, στη

68 — Βλ. άρθρο 3, παράγραφος 1, και 6, παράγραφος 1, όπως επίσης και αιτιολογικές σκέψεις 4 και 9 της οδηγίας 93/13.

διάθεσή του προς χρήση, αφαιρουμένου κάθε είδους εξόδων που οφείλονται στον πιστωτικό φορέα. Το ποσό αναλήψεως στον τύπο υπολογισμού του συνολικού ετήσιου πραγματικού επιτοκίου του παραρτήματος Ι της οδηγίας ταυτίζεται με το σύνολο του ποσού της πιστώσεως.

— Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει κατά πόσον το σωρευτικό αποτέλεσμα όλων των ποινικών ρητρών που περιλαμβάνονται σε σύμβαση καταναλωτικής πίστεως επιβάλλει σε καταναλωτή να πληρώσει δυσανάλογα υψηλό ποσό αποζημιώσεως κατά την έννοια των άρθρων 3 και 4 της οδηγίας 93/13 και του σημείου 1, στοιχείο ε′, του παραρτήματος Ι αυτής, ακόμα και όταν ο δανειστής δεν αξιώνει ότι θα πρέπει να ικανοποιηθούν πλήρως όλες αυτές οι ρήτρες ή ακόμα και όταν ορισμένες ποινικές ρήτρες πρέπει να θεωρηθούν άκυρες από τη σκοπιά του εθνικού δικαίου. Όταν διαπιστώνεται ότι τέτοιες ρήτρες είναι καταχρηστικές, η εφαρμογή τους ως προς τον καταναλωτή θα πρέπει να αποκλείεται στο σύνολό τους.